O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"

G.Sh.Rixsiyeva

____

2025-yil "30" __________

IQTISODIYOT NAZARIYASI
FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	400000	- Biznes boshqaruv va xuquq
Ta’lim sohasi:	410000	- Biznes va boshqaruv
Ta’lim yonalishlari:	61010100	Turizm va mehmondo’stlik

Toshkent–2025

“Tashqi siyosat va xalqaro iqtisodiy munosabatlar” instituti direktori ________ Arifjanov G‘.T.

imzo

“Iqtisodiyot va menejment” kafedrasi mudiri ________ Kadirova Z.A.

imzo

ARM boshlig‘i ________ Yuldasheva M.

imzo

Fan/modul kodi IN1104	O'quv yili 2025/2026	Semestr 1	ECTS — Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy	**Ta'lim tili** O'zbek, rus		**Haftadagi dars soatlari** 4	
1.	**Fanning nomi**	**Auditoriya mashg'ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
	Iqtisodiyot nazariyasi	48	72	120

2.

I. Fanning mazmuni

Fanning maqsadi - Talabalarda jahon miqyosida to'plangan va bir tizimga keltirilgan iqtisodiy bilimlarning nazariy asoslarini, iqtisodiyotning asosiy tushunchalari, kategoriyalari, qonunlari, tamoyillari, ularning amal qilish xususiyatlari va mexanizmlari bo'yicha bilimlar hamda ularni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi - Talabalarga iqtisodiy bilimlarning nazariy asoslarini, iqtisodiyotning asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, iqtisodiy qonunlar va tamoyillarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilish.

Mazkur fan dasturi xalqaro tan olingan reytinglarda birinchi top 300 talik ro'yxatga kiruvchi AQSH ning Garvard Universiteti (Harvard University ARWU 1) xorijiy tajribasini inobatga olgan holda takomillashtirildi. https://www.economics.harvard.edu/courses-tutorials-and-seminars

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1. "Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va o'rganish usullari

Iqtisodiyot va uning bosh masalasi. Iqtisodiyot nazariyasining fan sifatida shakllanishi va rivojlanishi. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va vazifalari. Iqtisodiy qonunlar va kategoriyalar (ilmiy tushunchalar).

2. Ishlab chiqarish jarayoni va uning natijalari

Ishlab chiqarish omillari. Ishlab chiqarish jarayonining mazmuni. Xizmat ko'rsatish ishlab chiqarishning tarkibiy qismi sifatida. Ishlab chlqarishning umumiy va pirovard natijalari. Ishlab chiqarish imkoniyatlari va uning chegarasi. Ishlab chiqarishning samaradorligi va uning ko'rsatkichlari. Iqtisodiy tizimlar va mulkchilik munosabatlari

3. Iqtisodiy tizimlar va mulkchilik munosabatlari

Iqtisodiy tizimlar va ularning turli modellari. Mulkchilik munosabatlarining mohiyati va iqtisodiy mazmuni. Mulkchilikning turli shakllari va ularning mazmuni.

O'zbekistonda mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish maqsadi, yo'llari va usullari.

4. Tovar-pul munosabatlari rivojlanishi bozor iqtisodiyoti shakllanishining asosi

Ijtimoiy xo`jalik shakllari. Tovar va uning xususiyatlari. Qiymat to'g'risidagi turli xil nazariyalar. Pulning kelib chiqishi, mazmuni, vazifalari va bozor iqtisodiyotidagi roli. O'zbekistonda milliy valyuta – so'mning muomalaga kiritilishi va uning barqarorligini mustahkamlash yo'nalishlari.

5. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va amal qilishi

Bozor iqtisodiyotining mazmuni va belgilari. Bozor iqtisodiyotining afzalliklari va ziddiyatlari. Bozor va uning vazifalari. Bozorning turlari va tuzilishi.

6. Bozor iqtisodiyotiga o'tish davri va uning O`zbekistondagi hususiyatlari

O'tish davrining mazmuni. Bozor iqtisodiyotiga o'tish yo'llari. O'zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o'tishning tamoyillari va xususiyatlari. O'zbekistonda bozor islohotlarining amalga oshirilishi va uning asosiy yo'nalishlari

7. Talab va taklif nazariyasi. Bozor muvozanati

Talab tushunchasi va uning miqdoriga ta'sir qiluvchi omillar. Taklif tushunchasi. Taklif miqdoriga ta'sir qiluvchi omillar. Taklif qonuni. Talab miqdori va taklif miqdori o'rtasidagi nisbatning o'zgarishi. Bozor muvozanati. Iste'molchi xatti-harakati nazariyasi

8. Raqobat va monopoliya

Raqobatning mazmuni, shakllari va usullari. Monopoliyalarning iqtisodiy asoslari va ularning turlari. O'zbekistonda raqobatchilik muhitini shakllantirish va monopoliyaga qarshi qonunchilik.

9. Bozor iqtisodiyotini tartibga solishda davlatning roli.

Davlatning milliy iqtisodiyotni tartibga solishdagi roli to'g'risidagi nazariy qarashlar. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solishning maqsad va vazifalari. Davlatning iqtisodiyotga ta'sir etish usullari va vositalari

10. Iste'mol, jamg'arma va investitsiya

Bozor munosabatlari tizimida iste'mol va jamg'arma, ularning mazmuni va o'zaro bog'liqligi. Jamg'arishning mohiyati, omillari va samaradorligi. Investitsiyalar va uning darajasini belgilovchi omillar. Jamg'arma va investitsiya o'rtasidagi nisbatni ta'minlash muammolari. Bozor munosabatlari tizimida iste'mol va jamg'arma, ularning

11. Tadbirkorlik faoiiyati va uning shakllanishi. Tadbirkorlik kapitali.

Bozor iqtisodiyotida tadbirkorlik faoliyatining mazmuni, vazifalari va rivojlanish shart-sharoitlari. Tadbirkorlik faoliyati shakllari, ularni. O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning yanada erkinlashtirilishl va rag'batlantirilishi. Tadbirkorlik kapitali va uning harakat bosqichlari. Tadbirkorlik kapitalining aylanishi. Asosiy va aylanma kapital. Asosiy kapitalni takror ishlab chiqarish va undan foydalanish samaradorligi.

12. Jahon xo`jaligi va uning evolyutsiyasi

Iqtisodiy rivojlanishning umumjahon jihatlari va ishlab chiqarishning baynalminallashuvi. Jahon xo'jaligining globallashuv yo'nalishlari va ziddiyatlari. Xalqaro iqtisodiy munosabatlarning shakllari. Jahon infratuzilmasining rivojlanishi. Jahon xo'jaligi aloqalarini xalqaro tartibga solish

II. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlarda talabalar "Iqtisodiyot nazariyasi" fanidan ma'ruza darslarida olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash bilan birga, amaliy mashg`ulotlar mavzulari bo'yicha tayyorgarlik ko'rish jarayonida qo'shimcha adabiyotlar va iqtisodiy ma'lumotlar bilan tanishish orqali qo'shimcha bilim va xulosalar chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Natijada ularning bilim doiralari ilmiy jihatdan asoslangan holda kengayadi.

"Iqtisodiyot nazariyasi" fani bo'yicha amaliy mashg`ulotlarga tavsiya etiladigan mavzular:

1. "Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va bilish uslublari
2. Ishlab chiqarish jarayoni va uning natijalari
3. Iqtisodiy tizimlar va mulkchilik munosabatlari
4. Tovar-pul munosabatlari rivojlanishi bozor iqtisodiyoti shakllanishining asosi
5. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va amal qilishi
6. Bozor iqtisodiyotiga o'tish davri va uning O`zbekistondagi husisiyatlari
7. Talab va taklif nazariyasi. Bozor muvozanati
8. Raqobat va monopoliya
9. Bozor iqtisodiyotini tartibga solishda davlatning roli
10. Iste'mol, jamg'arma va investitsiya
11. Tadbirkorlik faoliyati va uning shakllanishi. Tadbirkorlik kapitali
12. Jahon xo`jaligi va uning evolyutsiyasi

III. MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHLAR

"Iqtisodiyot nazariyasi" fanidan mustaqil ish sifatida quyidagi mavzular berilishi tavsiya etiladi:

1. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar va mulkchilik munosabatlari.
2. Bozor iqtisodiyotiga o'tish davri va uning O'zbekistondagi xususiyatlari.
3. Narxning mohiyati va shakllanish xususiyatlar.
4. Korxona (firma) xarajatlari va foydasi.
5. Agrar munosabatlar va agrobiznes.
6. Yalpi talab va yalpi taklif.
7. Iste'mol, jamg'arma va investitsiyalar.
8. Iqtisodiy taraqqiyot, iqtisodiy o'sish va milliy boylik.
9. Milliy iqtisodiyotning muvozanatli va mutanosibli rivojlanishi.
10. Ishchi kuchi, uning bandligi va ishsizlik.
11. Moliya tizimi va moliyaviy siyosat.
12. Pul-kredit tizimi. Banklar va ulaming bozor iqtisodiyotidagi roli.
13. Bozor iqtisodiyotini tartibga solishda davlatning roli.
14. Aholi turmush darajasi va daromadlari.

	15. Xalqaro iqtisodiy integratsiya va O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga kirib borishi. 16. Jahon bozori. Xalqaro valyuta va kredit munosabatlari. 17. Pul-kredit siyosati va uning bozor iqtisodiyotida rivojlantirish yo‘llari. 18. Bozor iqtisodiyotida pulning vazifasi va roli. 19. Davlat korxonalari va ularni xususiylashtirish yo‘llari. 20. Bozor iqtisodiyotini rivojlantirishda davlatning tutgan o‘rni. 21.Davlat korxonalarining O‘zbekiston Respublikasi sharoitida davlat tasarrufidan chiqarish yo‘llari. 22. Milliy iqtisodiyot va uning o‘lchamlari. 23. Makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar tizimi va ularni rivojlantirish usullari. 24.Yalpi ichki mahsulot (YaIM), yalpi milliy mahsulot va uning xarakat shakllari (misollarda). 25.Iqtisodiy o‘sishni mazmuni, turlari va ko‘rsatkichlari (O‘zbekiston Respublikasi sanoatida). 26. Xorijiy investitsiyalarni jalb etish shakllari va ularni kichik biznesda tutgan o‘rni.
3.	**IV. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** ***Talaba bilishi kerak:*** • Iqtisodiyot va uning bosh masalasi, iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti, vazifalari va boshqa iqtisodiy fanlar bilan o‘zaro bog‘liqligi bayon etiladi. ***bilishi kerak;*** • talaba ishlab chiqarish jarayoni va uning natijalarini; • Tovar-pul munosabatlari va uning kelib chiqish tarixi, tovarning xususiyatlari, tovar qiymatining miqdori; • Bozor iqtisodiyoti mohiyati, uning doimiy va asosiy masalalari, uning afzalliklari xamda ziddiyatli taxlili; • Talab va taklif nazariyasi va ularga ta’sir qiluvchi omillar; • talaba tadbirkorlik faoliyati maqsadi va shakllari, tadbirkorlik kapitali va uning doiraviy aylanishi; • ish haqi shakllari va bozor munosabatlari sharoitida uning darajasiga ta‘sir ko‘rsatuvchi omillar; • Yalpi milliy mahsulot, yalpi ichki maxsulot mohiyati va uning xarakat shakllari va xisoblash usullari malakalariga ega bo‘lishi kerak.
4.	**V. TA’LIM TEXNOLOGIYALARI VA METODLARI:** • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • jamoa bo‘lib ishlash.
5.	**VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada

<table>
<tr><td></td><td>yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish. yakuniy nazorat bo'yicha test topshirish</td></tr>
<tr><td>6.</td><td>
VI. ASOSIY VA QO'ShIMChA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI
Asosiy adabiyotlar
1. H.Mamedov, N.Muminov, A.Umarov, A.Ismoilov. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. T.: 2022 y il. 441 b. I, II, III tomlar
2. Z.T.Gaibnazarova, Sh.A. Isamuxametov. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. 2020 yil. T.: 528 b.
3. Sh.Sh.Shodmonov. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. Toshkent-2020. 794.
4. М.П.Эшов, Б.Д.Хажиев, Б.Э.Мамарахимов, Л.Ф.Амиров. Экономическая теория. Учебник. Санк - Петербург.-2021. стр. 552.
Qo'shimcha adabiyotlar
5. Sh.M. Mirziyoyev. Hozirgi zamon va Yangi O'zbekiston. - Toshkent: O'zbekiston, 2024.
6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo'lini qat'iy davom ettiramiz. 6-jild. - Toshkent: O'zbekiston, 2023
7. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild.- Toshkent: O'zbekiston, 2023.
8. Mirziyoyev Sh.M. Inson qadri, uning huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlari uchun. –Toshkent: O'zbekiston, 2022.
9. Sh.M. Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. To'ldirilgan ikkinchi nashri. - Toshkent: O'zbekiston, 2022.
10.. Мамарахимов Б.Э. Теоретические аспекты воспроизводства рабочей силы // Экономика и предпринимательство. № 7 (120) 2020 г. с. 1124
Scopusdan maqolalar
11 Smith, E. (2025). On-the-job wage dynamics. Journal of Economic Theory, 224, 105953.
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022053124001595
12. Geller A. B. et al. Economic stability //Federal Policy to Advance Racial, Ethnic, and Tribal Health Equity. – 2023.
Economic Stability - Federal Policy to Advance Racial, Ethnic, and Tribal Health Equity - NCBI Bookshelf
Axborot manbalari
13. www.mf.uz - O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi
14. www.idm.uz - O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi
15. www.stat.uz- O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi
16. www.customs.uz - O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo'mitasi
17. www.cbu.uz- O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki
</td></tr>
</table>

	18. www.cer.uz - O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi 19. www.undp.uz 20. www.cisstat.com 21. www.gks.ru 22. www.unstats.un.org 23. www.imf.org 24. www.unescap.org/stat 25. www.worldbank.org 26. www.cbu.uz 27. www.nbu.uz
6.	Fanning o‘quv dasturi “Iqtisodiyot va menejment” kafedrasida ishlab chiqilgan va 202_5_ yil “24” 06 dagi 21 -sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan. O‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 202_5_ yil “28” 06 dagi 11 — sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
7.	**Fan/modul uchun mas’ul:** B.D.Sadibekova - TDShU “Iqtisodiyot va menejmen” kafedrasi dotsenti, i.f.n. A.B.Sultonova - TDSHU “Iqtisodiyot va menejment” stajyor-o‘qituvchisi
8.	**Taqrizchilar:** Sultanova L.Sh. - O'zbekiston Milliy Universiteti “Makroiqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.n. Kamilova M.X.— TDSHU "Tashqi iqtisodiy faoliyat" kafedrasi dotsenti, i.f.n.